

Tıp Eğitimi Başlangıcında Sigara Kullanımı ve Etkileyen Faktörler, Uşak-2018

Smoking and Affecting Factors in Medical Education at the Beginning, Usak-2018

Ufuk Berberoğlu¹, Numan Taşpınar², Dilek Öztas³

¹Uşak Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

²Uşak Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıbbi Farmakoloji Anabilim Dalı

³Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Amaç: Tütün kullanımı, dünyanın karşılaştığı en büyük halk sağlığı sorunlarından birisidir. Tütün ürünleri içinde en yaygın bağımlılık sorunu yaşanan sigaraya, sıklıkla gençlik döneminde başlanmaktadır. Bu dönemde sigaraya başlayanların önemli bir bölümü, birkaç yıl içinde bağımlı haline gelmekte ve kalıcı birer içici olmaktadır. Çalışmamızda, tıp fakültesi 1. sınıf öğrencilerinin sigara içme alışkanlıkları, etki eden faktörler ve bağımlılık düzeylerinin araştırılması amaçlanmıştır.

Materyal ve Metot: Kesitsel tanımlayıcı tipte olan çalışmanın evrenini, Uşak Üniversitesi Tıp Fakültesinde, 2017-2018 öğretim yılında eğitime başlayan 1. sınıftaki 62 öğrenci oluşturmuştur. Veri toplama formunda demografik bilgilerin yanı sıra sigara içme alışkanlığı ve davranışlarını, yaşadıkları ortamda, ailede, yakın arkadaşlarında sigara içme durumları, sigaraya başlama yaşı, nedenlerini, bırakma düşüncesini sorgulamaya yönelik sorular ve nikotin bağımlılık düzeyini ölçmeye yönelik Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi (FNBT) yer almıştır.

Elde edilen veriler, Ki-kare testi, Mann-Whitney U testi ve Pearson Korelasyon testi kullanılarak değerlendirilmiştir.

Bulgular: Çalışma grubunda yer alan tıp fakültesi 1.sınıf öğrencileri, erkekler daha ağırlıklı olmak üzere % 20,30 oranında sigara içmektedirler. Arkadaşlarından çoğunluğu ve çok azı sigara içenlerin dağılımı, sigara içen ve içmeyen öğrencilerde anlamlı biçimde farklı bulunmuştur. Sigara içenlerde Fagerström bağımlılık puanı ortalaması $5,16 \pm 2,1$ (min: 2, maks: 9) dur. Yüksek oranda bağımlı olanların oranı % 16,80'dir. Sigara içen öğrencilerin % 58,30'unda, arkadaşlarının çoğu da sigara içmekte ve % 66,70'i lise döneminde içmeye başlamıştır. Yarıdan fazlasında (% 58,30) başlamada en önemli neden; arkadaş-çevre etkisidir ve bırakmayı düşünmektedir. Öte yandan sigara ile mücadeleye katkı vermeyi düşünenlerin oranı sigara içmeyen grupta anlamlı olarak daha yüksektir. Araştırma grubunun yarısından çoğu (% 67,80), sigara yasasının kısmen uygulandığını düşünmektedir.

Sonuç: Çalışmamızda, tıp fakültesinde eğitimine başlayan öğrencilerde sigara içme oranı, toplumun geneline göre daha az olmakla birlikte diğer alanlardaki üniversite öğrencileri ve genç nüfustakine benzer düzeyde bulunmuştur. Gelecek yıllarda sigara ile mücadelede önemli görevler üstlenecek olan tıp öğrencileri, eğitimlerinin başından itibaren sigaradan uzak tutulmalı ve içenlerin de bırakmaları yönünde etkili çalışmalar yapılmalıdır. Hem eğitim hem de sosyal etkinlikler (topluluk kurma, farkındalık oluşturma, halk eğitimlerine katkı vb.) yolu ile öğrenim süreci boyunca yapılacak olan çalışmalar, sigarasız bir toplum oluşturmada önemli katkılar sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Tütün kullanımı, tıp öğrencileri, nikotin bağımlılığı

Objectives: Tobacco use is one of the world's largest public health problems. The most common addiction problem among tobacco products is smoking, which is often started in youth. In this period, a significant portion of those who start smoking become dependent and become permanent smokers in a few years. The aim of this study was to investigate the smoking habits, affecting factors and addiction levels of first year medical students.

Materials and Methods: The universe of this cross-sectional descriptive study consisted of 62 students in the first grade who started education in the 2017-2018 academic year at Uşak University Faculty of Medicine. In addition to demographic information, the Fagerström Nicotine Dependence Test (FNBT) was used to measure smoking habits and behaviors, smoking conditions in the family, close friends, age at onset, reasons for questioning, and the level of nicotine dependence. The data were evaluated by using Chi-square test, Mann-Whitney U test and Pearson Correlation test.

Results: In the study group, the first year students of the medical faculty smoked at a rate of 20.30%, mainly males. The distribution of smokers and the majority of their friends were found to be significantly different among smokers and nonsmokers. The average Fagerström dependence score in smokers was 5.16 ± 2.1 (min: 2, max: 9). The rate of highly dependent 16.80%. The 58.30% of the students who smoked, most of their friends smoked and 66.70% of them started to smoke during high school. In more than half of the smokers (58.30%), the most important reason to start is the friend-environment effect and they are considering quitting smoking. On the other hand, the rate of those who think to contribute to the fight against smoking is significantly higher in the non-smoking group. More than half (67.80%) of the study group thought that the cigarette law was partially implemented.

Conclusion: In our study, the rate of smoking among the students who started their education in the medical faculty was found to be similar to those of university students and young population in other areas, although it was less than the general population. Medical students, who will assume important duties in the fight against smoking in the coming years, should be kept away from smoking from the beginning of their education and effective studies should be conducted for the smokers to quit. Throughout the learning process, both through education and social activities (establishment community, raising awareness, contributing to public education, etc.), it will make a significant contribution to building a smoke-free society.

Keywords: Tobacco use, medical students, nicotine dependence

Yazışma Adresi / Correspondence:

Ufuk Berberoğlu

e-posta: uberberoglu@yahoo.com

Geliş Tarihi: 14.07.2019

Kabul Tarihi: 14.07.2019

Giriş

Tütün kullanımı, dünyanın karşılaştığı en büyük halk sağlığı sorunları arasında bulunmakta ve en yaygın önlenebilir mortalite nedeni olarak kabul edilmektedir.^{1,2} Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Küresel Tütün Raporu'nda; tütün kullanımının, mevcut eğilim devam ederse, 2030 yılına kadar her yıl dünya çapında % 80'i düşük ve orta gelirli ülkelerde olmak üzere, 8 milyondan fazla insanın ölümüne neden olacağı bildirilmektedir.³ Diğer taraftan, sigara ve diğer tütün ürünlerini kullananların yaklaşık yarısının, tütün kullanımı ile ilişkili hastalıklar nedeniyle, yaşamlarının sonlanacağı öngörülmekte ve akciğer kanserinin % 71'inin, kronik akciğer hastalıklarının % 42'sinin, kalp-damar hastalıklarının ise yaklaşık % 10'unun sigara içmeye bağlı olduğu ifade edilmektedir.^{4,5}

Küresel Yetişkin Tütün Araştırması Türkiye Raporu'na göre; ülkemizde on beş yaş ve üzerindeki yetişkinlerin % 31,20'si sigara içmektedir. 16 milyon yetişkin tütün kullanmakta ve her yıl 100 bin dolayında kişi tütün kullanımının yol açtığı hastalıklar nedeniyle hayatını kaybetmektedir. 2030 yılında 240 bine ulaşacağı tahmin edilen bu sayının, trafik kazalarına bağlı ölümlerden 15-20 kat daha fazladır. Sigara kullananlar arasında 18 yaşından önce başlama oranı % 59 ve ortalama başlama yaşı 17 olarak bildirilmektedir.⁶

Sigara, bağımlılık sorununun en sık yaşandığı tütün ürünüdür. Genellikle adölesan (10-19) ve gençlik döneminde (15-24) başlanmaktadır. Bu dönemlerde sigaraya başlayanların yarısı 15-20 yıl süreyle sigara içebilir ve kişinin sigaraya bağımlı olması birkaç ay ile 3 yıl içerisinde gerçekleşebilmektedir.^{7,8} Adölesan dönemde sigara içmeyi deneyenler, yüksek bir oranda bağımlı olmakta, daha zor sigarayı bırakabilmekte ve ömür boyu sigara bağımlısı haline gelmektedirler.⁹ Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde sigara içenlerin % 83'ü, sigara içmeye 18 yaşından önce başlamıştır.⁵ Dünya genelinde 13-15 yaş grubundaki her on adölesandan biri sigara kullanmakta ve bazı bölgelerde bu oran daha da yüksektir.¹⁰

Üniversite yılları, genç yetişkinliğe geçişin, bilişsel, sosyal ve duygusal değişimlerin yaşandığı, yeni bir fiziksel, sosyal, duygusal ve entelektüel bir dönemdir.¹¹ Bu dönemde, evden ve

aileden ayrılma, yeni bir çevreye uyum, bir mesleğe aday olma ve iş bulmayla ilgili belirsizliklere bağlı gelişen kaygı ve stres yaşanabilir.¹² Hekim grubunda da, sigara içme alışkanlığı genelde üniversite yıllarında başlamaktadır. Özellikle tıp fakültesi gibi eğitim sürecinin uzun ve zorlu olduğu fakültelerde, stres gibi bazı faktörler öğrencileri sigara içmeye yönlendirebilmektedir. Yurtiçi ve yurtdışında tıp fakültesi öğrencileri üzerinde yapılan çalışmalarda öğrencilerin sigara içme oranlarının % 10 ile % 45 arasında değişmekte olduğu ve bu oranın ilk yıllardan son yıllara doğru arttığı görülmektedir.¹³⁻¹⁶

Diğer taraftan, gerek üniversite öğrencisi olan, gerekse sigara ile mücadelede gelecekte sağlık çalışanları içinde önemli bir bölümü oluşturacak olan tıp fakültesi öğrencileri, üzerinde hassasiyetle çalışılması gereken grubu oluşturmaktadır.

Bu çalışmada, sigara ile savaşta büyük bir role sahip olacak olan, tıp fakültesi 1. Sınıf öğrencisi hekim adaylarının sigara içme alışkanlıkları, etki eden faktörler ve bağımlılık düzeylerinin araştırılması amaçlanmıştır.

Materyal ve metot

Araştırma Uşak Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde yürütülmüştür. Kesitsel tanımlayıcı tipte olan çalışmanın evrenini, 2017-2018 öğretim yılında 1. sınıfta öğrenim gören toplam 62 öğrenci oluşturmuştur. Uygulama günlerinde devamsız olan 3 öğrenciye ulaşamadığı için 59 öğrenci araştırma grubunda yer almıştır. Çalışma öncesinde Uşak Üniversitesi Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan onay (protokol no: 66, Karar no: 60, Karar tarihi: 19.03.2018) ve Tıp Fakültesi Dekanlığı'ndan izin alınmıştır.

Öğrencilere çalışmanın amacı aktarıldıktan sonra, onamları alınmış, çalışmaya katılmayı kabul edenlere sınıf ortamında anket formu verilerek, araştırmacılar gözetiminde doldurmaları sağlanmıştır. Anket formunda demografik bilgilerin yanı sıra sigara içme alışkanlığı ve davranışlarını, yaşadıkları ortamda, ailede, yakın arkadaşlarında sigara içme durumlarını, sigaraya başlama yaşı, nedenlerini, bırakma düşüncesini sorgulamaya yönelik sorular ve nikotin bağımlılık düzeyini ölçmeye yönelik **Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi (FNBT)** yer almıştır. Bu test, 6 sorudan oluşan ve her soruya yanıtına göre belli bir puan verilen, nikotin bağımlılık düzeyini belirlemek için geliştirilmiş bir testtir.¹⁷ Uysal ve arkadaşları tarafından Türkçe geçerlilik güvenilirliği yapılmış olan testten alınan puana göre sigara içen çalışma grubu katılımcıları 3'e ayrılmıştır. Buna göre; 0-4 puan hafif, 5-7 puan orta ve 8-10 puan yüksek oranda nikotin bağımlısı olarak sınıflandırılmıştır.¹⁸ Elde edilen veriler, SPSS 22.0 (Statistical Package For Social Science) programı ile Ki-kare testi, Mann-Whitney U testi ve Pearson Korelasyon testi kullanılarak değerlendirilmiştir.

Bulgular

Araştırma grubunda yer alan Tıp Fakültesi 1. sınıf öğrencilerinin yaş ortalaması $19,41 \pm 0,83$ (min: 18, maks: 23) olup, % 64,40'ını kız öğrenciler oluşturmaktadır. Öğrencilerin 45'i (% 76,30) il merkezinde doğduğunu, % 77,40'ı çekirdek aile yapısına sahip olduğunu, % 42,40'ı devlet yurdunda kaldığını belirtmiştir. İncelenen grubun bazı temel demografik özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin % 20,30'u sigara içmektedir. Bu oran erkek öğrencilerde anlamlı şekilde daha yüksektir (Fisher kesin ki-kare testi, $p=0,002$). Sigara içen öğrencilerin, sık görüştüğü arkadaşlarının çoğunun sigara içme oranı (% 58,30), içmeyenlerden (% 14,90) anlamlı olarak farklı bulunmuştur, Aynı şekilde, sigara ile mücadeleye katkı vermeyi düşünenlerin oranı, sigara içmeyenlerde anlamlı olarak yüksektir (Fisher kesin ki-kare testi, $p<0,001$). Tüm grupta sigara yasasının kısmen uygulandığını düşünenlerin oranı % 67,80'dir. Sigara içme durumu ile aylık gelir arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Öğrencilerin bazı özellikleri ve sigara içme durumları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Bazı Demografik Özellikleri

Özellikler	Araştırma Grubu (n = 59)	
Yaş ort. ve min.-mak.	19,41 ± 0,83 (18-23)	
Cinsiyet	Sayı	%
<i>Kadın</i>	38	64,40
<i>Erkek</i>	21	35,60
Doğduğu Yer		
<i>İl Merkezi</i>	45	76,30
İlk ve Orta Öğretimin Bitirildiği Yer		
<i>İl merkezi</i>	41	69,49
<i>İlçe</i>	15	25,43
<i>Köy</i>	3	5,08
Kalınan Yer		
<i>Devlet Yurdu</i>	25	42,40
<i>Özel Yurt</i>	14	23,70
<i>Tek Ev/ Apart</i>	9	15,25
<i>Arkadaşla Ev/ Apart</i>	7	11,85
<i>Akraba ile</i>	2	3,40
<i>Ailesiyle</i>	2	3,40
Anne-Baba		
<i>İkisi de sağ</i>	57	96,60
Aylık Gelir		
<i>1000 TL ve altında</i>	54	91,50
<i>1000 TL üzerinde</i>	5	8,50
Kardeş Sayısı		
<i>0-1</i>	34	55,90
<i>2 ve üzeri</i>	25	44,10
Anne Eğitim Durumu		
<i>Lise ve altı</i>	34	55,90
<i>Yüksek öğrenim</i>	25	44,10
Baba Eğitim Durumu		
<i>Lise ve altı</i>	29	49,10
<i>Yüksek öğrenim</i>	30	50,90

Sigara içen öğrencilerin yarısından fazlası (% 66,70) lise döneminde sigara içmeye başlamıştır. Başlamada en sık etken arkadaş-çevredir (% 58,30). Diğer taraftan, sigara içenlerin % 58,30'u bırakmayı düşünmektedir. Ailede ve yaşanılan yerde sigara içilmesi durumuyla ilişki saptanmamıştır. Sigara içen öğrencilerin nikotin bağımlılık düzeyini gösteren Fagerström bağımlılık puanı ortalaması $5,16 \pm 2,1$ (min:2, maks:9) bulunmuştur. Yüksek oranda bağımlı olanların oranı % 16,80'dir. Bağımlılık puanı ile yaş ve cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Sigara içen öğrencilerin bazı özellikleri Tablo 3'de verilmiştir.

Tartışma

Araştırma grubundaki Tıp Fakültesi 1.sınıf öğrencilerinde, sigara içme oranı erkek öğrencilerde daha yüksek olmak üzere, % 20,30 düzeyinde bulunmuştur. Bu oran, genel olarak literatürdeki çalışmalara göre düşüktür.¹⁹⁻²¹ İrgil ve arkadaşları Tıp Fakültesi öğrencilerinin % 29,30'unun, Güneş ve arkadaşları ise % 39'unun sigara içtiğini bildirmişlerdir.^{22,23} Her ne kadar çalışmamızda sigara içme oranı düşük bulunmuş olsa da, gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında oranın yüksek olduğu görülmektedir.²⁴⁻²⁶

Tablo 2. Araştırma Grubundaki Öğrencilerin Önemli Özellikleri ve Sigara İçme Durumları

	Sigara İçmeyen (n:47)		Sigara İçen (n:12)		Toplam (n:59)	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Cinsiyet*						
Kız	12	74,50	3	25,00	15	25,50
Erkek	35	25,50	9	75,00	44	74,50
Sık Görüşülen arkadaşlarının çok azı sigara içenler	23	48,90	1	8,30	24	40,70
Sık Görüşülen arkadaşlarının çoğu sigara içenler*	7	14,90	7	58,30	14	23,70
Sigara ile mücadeleye katkı vermeyi düşünen*	38	80,90	2	16,60	34	57,60
Sigara yasasının kısmen uygulandığını düşünenler	29	51,70	11	91,70	40	67,80
Toplam	47	79,66	12	20,34	59	100

* Fisher kesin ki-kare testi, $p=0,002$

Diğer taraftan, sadece Tıp Fakültesi 1. Sınıf öğrencilerini kapsayan bazı çalışmalara bakılacak olursa; Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde öğrenim gören 1.sınıf öğrencilerinde % 14,70, Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde birinci sınıftaki 200 öğrenci üzerinde yapılan çalışmada % 23, Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde yapılan bir çalışmada dönem 1 öğrencilerinde bu oran % 17,60, Marakoğlu ve arkadaşlarının 1.sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada ise % 3,70 olarak bulunmuştur.²⁷⁻³⁰ Daha sonra, 2010 yılında 12 Tıp Fakültesinin öğrencilerini kapsayan bir çalışmada sigara içme sıklığı % 28,50 olarak bildirilmiştir.³¹

Tablo 3. Sigara İçen Öğrencilerin Özellikleri

Özellikler	Sigara İçenler (n = 12)	
	Sayı	%
Sigaraya Başlama Dönemi		
Lise	8	66,70
Lise Öncesi	4	33,30
Başlama Nedeni		
Arkadaş-çevre	7	58,30
Keyif-zevk alma	3	25,00
Bırakmayı Düşünen	7	58,30
Bırakmak için Hiç Profesyonel Destek Almayan	8	66,70
Bağımlılık Düzeyi		
Hafif	5	41,60
Orta	5	41,60
Yüksek	2	16,80

Çalışmamızda sigaraya başlama nedeni olarak, arkadaş ve çevrenin etkisi 1. sırada yer almaktadır (% 58,30). Üniversite öğrencilerinde yapılan çalışmalarda, sigaraya başlama nedeni olarak arkadaş ve çevre, sıklığı değişmekle beraber ilk sırada yer almaktadır. Vatan ve arkadaşlarının çalışmasında 1. sırayı "stres ve keyfi"; Mayda ve arkadaşlarının çalışmasında, "arkadaş etkisi", Baykan ve arkadaşlarının çalışmasında ise "stres" almıştır.³³ DSÖ'de de benzer şekilde sonuçlar bulunmaktadır.^{16,32,34}

Araştırmada öğrencilerin kaldıkları yer, ailelerinde sigara içilme durumu ile öğrencilerin sigara içme durumları arasında istatistik olarak anlamlı bir ilişki bulunmazken; cinsiyetleri ve sık görüşülen arkadaş grubunda sigara içilme durumu ile öğrencilerin sigara içme durumları arasında

istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Bu bulgulardan öğrencilerin sigara bağımlılığını ailelerinden daha çok dış çevreden etkilenerek edindiği sonucuna varılabilir. Vatan ve arkadaşlarının çalışmasında ise sigara içme sıklığıyla; cinsiyetin erkek olması, yaşadığı ortamda sigara içilmesine izin verilmesi ile anlamlı derecede ilişkili bulunmuştur.³² Arkadaş ve çevrenin tütün tüketiminin arttığı anlaşılmaktadır. Benzer şekilde arkadaşlarıyla evde kalmanın, yurttan kalmanın, bekar evinde kalmanın ve evin her yerinde rahatlıkla sigara içilmesinin, kullanım miktarını arttırdığını belirten çalışmalar mevcuttur.^{35,36}

Tıp eğitimine başlayan öğrencilerde sigara içme sıklığının diğer alanlardaki öğrencilere göre daha düşük de olsa belirgin bir düzeyde (yaklaşık 4 öğrenciden biri) olması, bu durumla ilgili önlemlerin alınması gerektiği mesajını da vermektedir. Bu bağlamda, tıp eğitiminde sigaranın zararları ve sigara bırakma yöntemleri ile ilgili konuların, eğitim içeriklerinde daha ayrıntılı olarak yer alması sağlanmalıdır. Livaditis ve arkadaşları çalışmalarında tıp öğrencilerinin aldıkları tıbbi eğitim ve klinik pratiklerin onların sigaradan uzak durması ve vazgeçmesi için yetersiz kaldığını vurgulamıştır.³⁷

Sigara içen öğrencilerin, Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi ile yapılan değerlendirilmesinde, puan ortalaması $5,16 \pm 2,1$ olarak bulunmuştur. Çelikel ve arkadaşları ise, Tokat üniversitesinde yaptıkları çalışmada bağımlılık puanını $3,9 \pm 2,4$ olarak bildirmişlerdir.³⁸ Aynı grubun bağımlılık düzeylerine bakıldığında, %41,60'ının orta, % 16,80'inin yüksek düzeyde sigara bağımlısı olduğu saptanmıştır. Çelepkolu ve arkadaşları, yüksek düzeyde bağımlı olanların oranını % 50,10 olarak bildirmişlerdir.³⁹

Araştırmanın yalnızca bir Tıp Fakültesinin 1. sınıf öğrencilerinde gerçekleştirilmesi, kısıtlılık olarak değerlendirilebilir. Farklı yerlerdeki Tıp Fakültesi 1. sınıf öğrencilerinde tekrarlanması, hem örneklem büyüklüğünün artmasına, hem de sonuçların daha güçlü hale gelmesine neden olacaktır.

Sonuç

Tıp eğitimine başlayan öğrencilerde sigara içme oranı, toplumun geneline ve diğer üniversite öğrencilerine göre düşük olmakla birlikte, önemli bir düzeyde bulunmuştur. Toplumun sigara içme alışkanlığının azaltılmasında üzerlerine büyük bir görev düşen ve gelecek yıllarda sigara ile mücadelede önemli görevler üstlenecek olan tıp öğrencileri, eğitimlerinin başından itibaren sigaradan uzak tutulmalı ve içenlerin de bırakmaları yönünde etkili çalışmalar yapılmalıdır. Öğrencilerde, bu konuda topluma rol model olacakları ve sigaradan uzak durmaları gerektiği düşüncesini oluşturmak için çaba gösterilmelidir. Hem eğitim hem de sosyal etkinlikler (topluluk kurma, farkındalık oluşturma, halk eğitimlerine katkı vb.) yolu ile öğrenim süreci boyunca yapılacak olan çalışmalar, sigarasız bir toplum oluşturmada anahtar rol oynayacaktır.

Toplumda kendileri örnek olma durumunda olacak olan hekim adaylarının, sigara kontrol programlarında öncelikli hedef gruplardan birisi olarak ele alınmaları gerekmektedir. Hekimlik mesleğini seçen, geleceğin hekimleri olacak gençlerin bu konuda desteklenmeleri, sağlıklı nesillerin yetişmesine büyük katkı sağlayacaktır. Ayrıca hekimlerin ve hekim adaylarının, hastalarına örnek olmaları açısından mümkün olduğunca erken sigarayla bırakmaları desteklenmelidir.

Sigara ile mücadelede, Tıp Fakültesi öğrencilerinin sigara içmemeye özendirilmesi, mezuniyet öncesi tıp eğitimi programında sigaraya ilişkin bilgilerin yer alması, bu bilgilerin mezuniyet sonrasında da düzenli ve sürekli olarak hekimlere verilmesi sağlanmalıdır.

Kaynaklar

1. World Health Organization Tobacco Free Initiative. Building blocks for tobacco control: a handbook. WHO 2015 pp 4-13.
<http://www.who.int/tobacco/resources/publications/tobaccocontrolhandbook/en/> (erişim tarihi: 01.05.2018).

2. World Health Organization: Tobacco. Factsheet No. 339. Geneva, Switzerland, 2014. <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs339/en> (erişim tarihi: 01.05.2018).
3. World Health Organization, Who Report on the Global Epidemic 2011 <http://whqlibdoc.who.int/publications/2011/9789240687813/eng.pdf> (erişim tarihi: 01.09.2017).
4. World Health Organization: Global status report on noncommunicable diseases. Geneva, Switzerland, 2010. <http://www.who.int/nmh/publications/ncd/report/full/en> (erişim tarihi: 01.04.2018).
5. Mackay J, Eriksen MP, Ross H. The Tobacco Atlas. 4th ed. American Cancer Society, Atlanta, GA, USA; 2012.
6. DSÖ Küresel Yetişkin Tütün Araştırma Raporu, www.who.int/tobacco/surveillance/survey/gats/report/tur/2012.pdf (erişim tarihi: 01.03.2017).
7. World Health Organization Regional Office for the Western Pacific (WHOPRO). Smoking statistics fact sheet. 27 May 2002. <http://www.wpro.who.int/mediacentre/factsheets/fs/20020528/en> (erişim tarihi: 01.12.2016).
8. Centers for Disease Control and Prevention. Preventing tobacco use among young people: a report of the Surgeon General (Executive Summary). MMWR 1994;43 (RR-4):1-11. <https://www.cdc.gov/mmwr/pdf/rr/rr4304.pdf> (erişim tarihi: 01.11.2016).
9. World Health Organization. WHO Report On The Global Tobacco Epidemic, Brazil 2008.
10. World Health Organization, Adolescents: Health Risks and Solutions. Factsheet No. 345. Geneva, Switzerland, 2014.
11. Sönmez E, Akvardar Y. Gençlerde Madde Kullanımının Önlenmesinde Sosyal Norm Yaklaşımı: Daha çok içtiğimi düşünürsem daha çok içerim. Bağımlılık Dergi 2015;16(2):86-94.
12. Onan N, Kaplan H, Yalçın B, Erbaş S, Yıldırım D, Barlas GÜ, Karaca S, Öz YÖ. Üniversite Öğrencilerinin Madde Kullanma Durumu ile Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi. Bağımlılık Dergi 2016;17(1):25-32.
13. Erboycu AE, Aksel N, Çakan A, Özsöz A. İzmir İlinde Sağlık Çalışanlarının Sigara İçme Alışkanlıkları. Toraks Dergisi. 2004;5(1):6-12.
14. İlhan F, Aksakal N, İlhan M N, et al. Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Sigara İçme Durumu. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni. 2005;4(4):188-98.
15. Çan G, Özlü T, Torun P, et al. Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Sigara İçme Alışkanlıkları. Tüberküloz ve Toraks. 1998;46:245-249.
16. Mayda AS, Tufan N, Baştaş S. Düzce Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Sigara Konusundaki Tutumları ve İçme Sıklıkları. Kor Hek 2007;6(5):364-70.
17. Heatherton TF, Kozlowski LT, Frecker RC, et al. The Fagerström Test for Nicotine Dependence: a revision of the Fagerström Tolerance Questionnaire. Br J Addict 1991;86(9):1119-27.
18. Uysal MA, Kadakal F, Karşıdağ Ç, et al. Fagerstrom test for nicotine dependence: Reliability in a Turkish sample and factor analysis. Tüberküloz ve Toraks Dergisi 2004;52(2):115-21.
19. Kocabas A, Burgut R, Bozdemir N, et al. Smoking patterns at different medical schools in Turkey. Tob Control 1994;3(3):228-35.
20. Şenol Y, Dönmez L, Turkey M, et al. The incidence of smoking and risk factors for smoking initiation in medical faculty students: cohort study. BMC Public Health 2006;6:128.
21. Smith DR, Leggat PA. An International review of tobacco smoking among medical students. J Postgrad Med 2007;53(1):55-62.
22. İrgil E, Erkenci Y, Güner R, ve ark. Tıp Fakültesi öğrencilerinin sigara ve alkol kullanma alışkanlıkları. VI. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi. Kongre Kitabı. 14-18 Nisan Adana, 1998:474.
23. Güneş G, Pehlivan E, Eğri M, ve ark. Turgut Özal Tıp Merkezi Hekim, hemşire ve tıp öğrencilerinde sigara İçme sıklığı. Journal of Turgut Özal Medical Center 1997;4(4):407-12.
24. Kossler W, Lanzenberger M, Zwick H. Smoking habits of office-based general practitioners and internists in Austria and their smoking cessation efforts. Wien Klin Wochenschr 2002;114(17):762-5.
25. Barengo NC, Sandstrom PH, Jormanainen VJ, et al. Changes in smoking prevalence among Finnish physicians 1990-2001. Eur J Public Health 2004;14(2):201-3.
26. John U, Hanke M. Tobacco-smoking prevalence among physicians and nurses in countries with different tobacco-control activities. Eur J Cancer Prev 2003;12(3):235-7.
27. Ögüş C, Özdemir T, Kara A, et al. Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Dönem I ve VI Öğrencilerinin Sigara İçme Alışkanlıkları. Türkiye Klinikleri Arch Lung 2004;5(3):139-42.

28. Demirel Y, Sezer E. Sivas Bölgesi Üniversite Öğrencilerinde Sigara Kullanma Sıklığı. Erciyes Tıp Dergisi. 2005;27(1):1-6.
29. İlhan F, Aksakal N, İlhan M N, et al. Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Sigara İçme Durumu. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni. 2005;4(4):188-98.
30. Marakoğlu K, Toprak D, Şensoy N. Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Sigara İçme Prevalansı ve Depresyon Durumu Arasındaki İlişki. Kocatepe Tıp Dergisi 2006;7:1-8.
31. İnandı T, Caman OK, Aydın N, et al. Global Health Professions Student Survey-Turkey: second-hand smoke exposure and opinions of medical students on anti-tobacco law. Cent Eur J Public Health 2013;21(3):134-9.
32. İlknur Vatan, Hande Ocakoğlu, Emel İrgil. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Sigara İçme Durumunun Değerlendirilmesi. TAF Preventive Medicine Bulletin, 2009;8(1):43-8
33. Baykan Z, Naçar M. Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Sigara Kullanımı ve Tütün Kanununa İlişkin Görüşleri. Dicle Tıp Dergisi. 2014;41(3):483-90.
34. World Health Organization. Why tobacco is a public health priority. Available from http://www.who.int/tobacco/health_priority/en (erişim tarihi: 01.06.2018).
35. Şavlı Emiroğlu P, Taneri PE, Yapa AB ve ark. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinde sigara içme prevalansı ve etkileyen etmenler ile sigara yasağına karşı düşünceleri. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 2014;40(2):57-61.
36. Karlıkaya C, Erdoğan S, Çakır E, ve ark. Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Sigara Alışkanlığı ve İlişkili Faktörler. Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 2000;17(3):161-9.
37. Livaditis M, Samakouri M, Kafalis G, et al. Sociodemographic and Psychological Characteristics Associated with Smoking Among Greek Medical Students. Eur Addict Res 2001;7:24-31.
38. Çelikel S, Erkorkmaz Ü, Seyfikli Z. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Öğrencilerinin Sigara İçme Alışkanlıkları ve Nikotin Bağımlılık Algıları. Solunum Dergisi. 2009;11(3):97-104.
39. Çelepkolu T, Atlı A, Palancı Y, et al. Sigara kullanıcılarında nikotin bağımlılık düzeyinin yaş ve cinsiyetle ilişkisi: Diyarbakır örnekleme. Dicle Tıp Dergisi. 2014;41(4):712-6.